

Helande rum – hälsa, andlighet och kropp i Svenska kyrkan

Katarina Plank, docent i religionsvetenskap, Karlstads universitet
Helene Egnell, teologie doktor, forskare vid Karlstads universitet

Folkkyrkans nya ansikten

*– ett forskningsprojekt om levd religion, nya
andliga praktiker och teologisk legitimering*

Katarina Plank

Helene Egnell

Linnea Lundgren

Riksbankens Jubileumsfond P20-0606

Etikprövningsmyndigheten dnr 2021-
05807-01

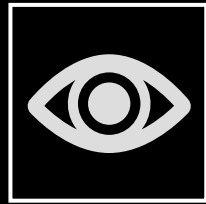
Forskningsfrågor

- Vilka olika strategier har lutherska kyrkor i Norden utarbetat för att möta en växande nyandlighet?
- Ur ett svenskt perspektiv, vilka nya praktiker äger rum i Svenska kyrkans regi?
- Hur används och förhandlas dessa praktiker på individnivå, dvs. vem praktiserar, när, hur och varför? HUR SER RELATIONEN MELLAN RELIGION OCH HÄLSA UT?
- Hur förhandlas dessa praktiker på institutionell nivå, dvs. hur och av vem ges praktikerna teologisk legitimitet?

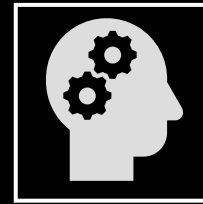
Folkkyrkans nya ansikten, metoder

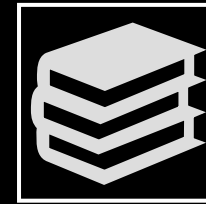
En netnografisk
studie
1293 aktiviteter
hösten 2021 samt
maj 2023

Observationer
cirka 35 deltagande
observationer
våren 2022 – våren
2023

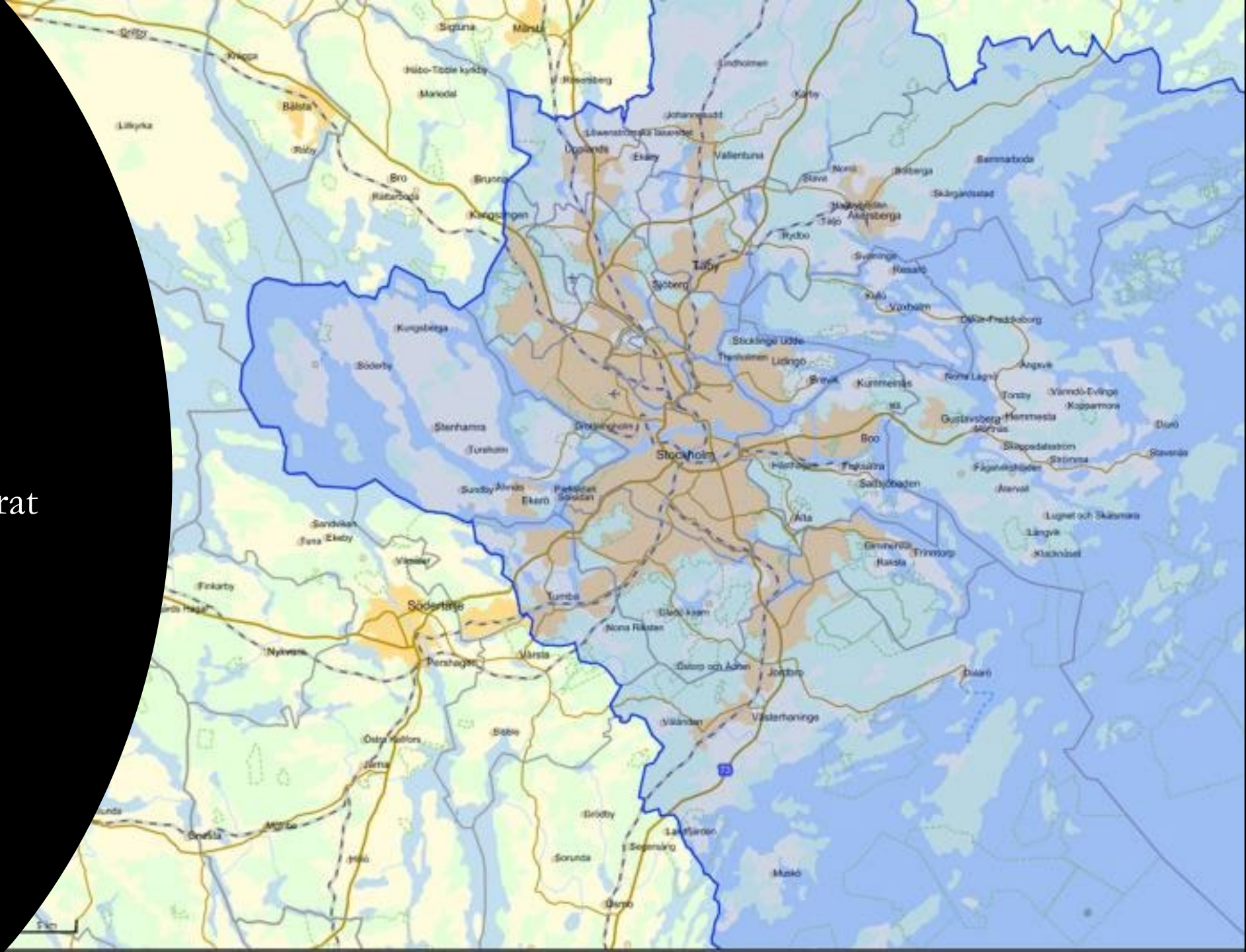
Intervjuer
Cirka 35 med
deltagare och ledare,
våren 2022 – hösten
2023

Litteratur
och arkivstudier

Stockholms stift

Svenska kyrkans
församlingar och pastorat
52 webbplatser

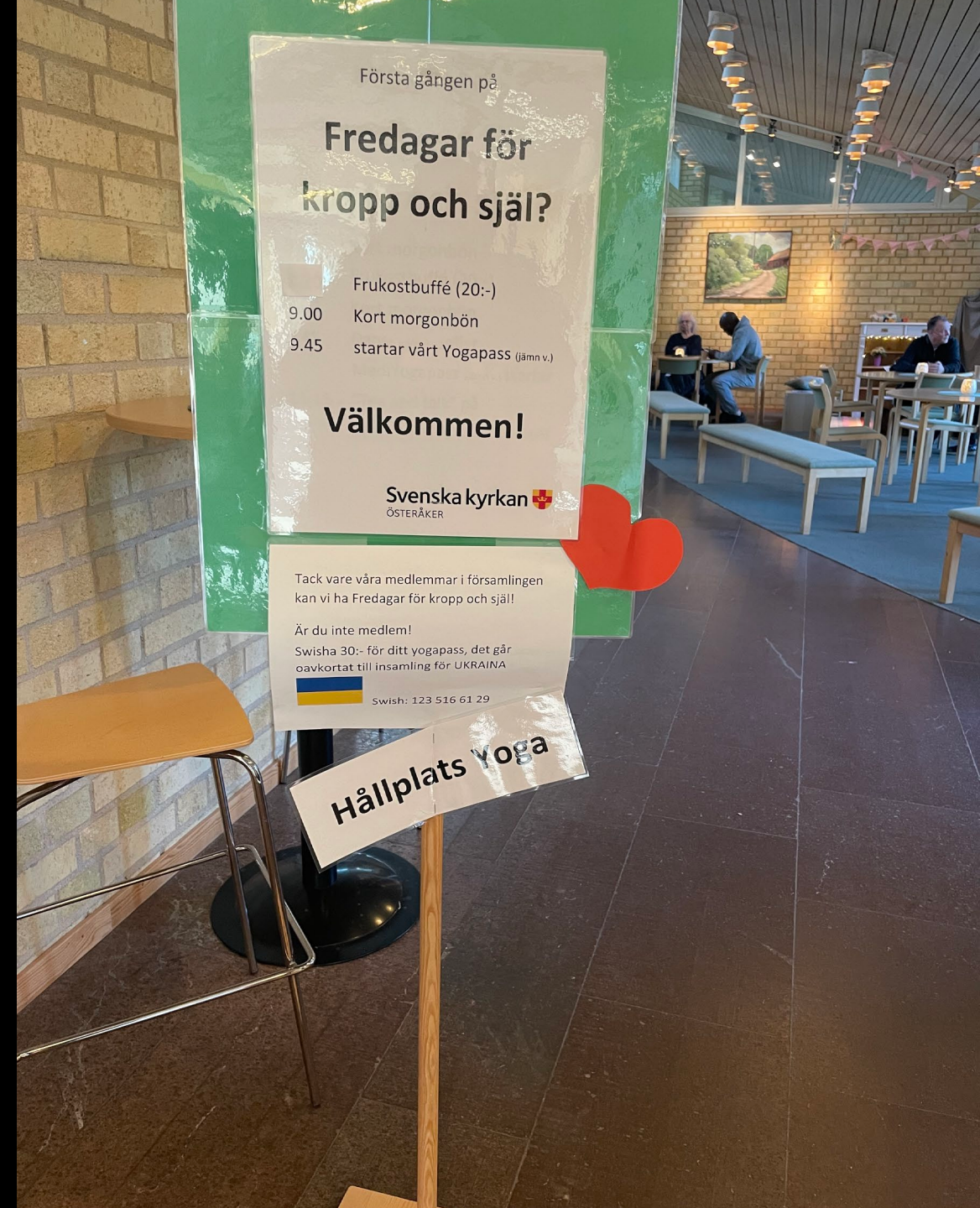

Aktiviteter som vi betecknar som nya andliga praktiker

Aktivitet	Antal	
Meditation	71	
Rörelse	62	
Samtalsgrupper	29	
Skapande	19	
Fritidsaktiviteter	6	Tot: 187 aktiviteter

Resultat

- 8 av 10 församlingar erbjuder någon form av nya andliga praktiker.
- Nya andliga praktiker utgör ca 15% aktiviteterna i församlingarna (187 av 1293 kartlagda aktiviteter, gudstjänster och musikkonserter borträknade).
- I projektet fokuserar vi på kroppsliga/holistiska praktiker, från stilla till intensiva (som utgör cirka 10% av aktiviteterna).

Inspirationskällor och föregångare

- Holistisk själavård, retreatrörelsen – Göte Bergsten och Ebba Pauli, S:t Davidsgården
- Österländska kroppsbaserade praktiker, Hans Hof
- Ekumeniken, en immanent vändning
- Feministiska praktiker: Kvinnoårtiondet 1988-1998
- Folklig andlighet – “New Age”

Ebba Pauli

Helande i kyrkan

- Underberättelser ur Nya Testamentet
- Klosterordnar som utövar sjukvård, diakonissor
- Helbrägdagörelse i modern tid: Christian Sience, F A Boltzius, väckelserörelser
- Holistisk människosyn – skolmedicinen behöver andlig komponent

Hälsa

- WHO: ”ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning”
- Katie Eriksson: ”uthärdligt lidande”
- Arthur Kleinman: *disease*; *illness*; *sickness*:
- Existentiell hälsa: ”förmågan att skapa och upprätthålla ett funktionellt meningsskapande” (Cecilia Melder)

Vad lyfts fram på hemsidorna?

Stillhet: Meditation

71 aktiviteter - mycket olika!

- EXEMPEL
- Mindfulness
- Lunchmeditation
- Retreat
- Zenmeditation
- Kristen djupmeditation
- Andas med Gud
- Vardagsfrid
- Tillsammans i tystnad
- Änglameditation
- Den åttafaldiga vägens meditation

Rörelse

62 aktiviteter som inkluderar både
stillsamma och mer intensiva
rörelser

Tikva

Qi gong

Kundaliniyoga

Medicinsk yoga

Cirkeldans

Dansmeditation

Soulful Saturday (groove)

5 rytmer

Meditativ rörelse

Qi gong

Mediyoga

Fem rytmer

Kyrkorummet som läkande arkitektur

“Det här är en plats där det sker gott,
det gör nånting, att jag känner att det
här är en plats där livet får plats och
att vi möts här.”

Synestetiskt rum: en
mångdimensionell kroppslig
upplevelse där flera sinnen är
involverade – har “capacity to engage
our body in a mystagogical and
anagogical, that is, inward and
uplifting, movement into the mystery
of life”. (Bert Daelemans)

Deltagarna

- Mest kvinnor
- Ålder 60+
- Många har erfarenhet av utmattningsyndrom etc
- Kritiska mot kyrkan som institution
- Kyrkorummet positivt laddat
- Vill vara med i kyrkan på sina egna villkor

Deltagarna

”[Kyrkan] är en plats där det sker gott, det gör nånting, att jag känner att det här är en plats där livet får plats och att vi möts här.”

”Tillåtande, kyrkan, det tycker jag är bra. Kroppen får hjälp att slappna av och göra det som den vill eller behöver. Så vi mår bra. Sen kommer tacksamheten och glädjen och så. Andlighet, man kan ju t.ex. tala sej till andliga upplevelser tror jag inte, man måste ju uppleva det med sinne och kroppen är ju vägen.”

”Och ja, det här att liksom kunna ta in det .. med kroppen, inte bara med sinnet utan bara låta .. liksom att .. överlämnar mig och låter rummet göra med mig vad .. vad liksom .. Guds vilja nu är i stunden. [...] Och det känns också som ett utforskande, vad är det som händer här, vad är det som händer i mig. Allt ifrån liksom att hitta min .. rörelse och hitta känslor, men också relatera till det här .. andliga och .. att vara ... att vara en del i nånting mycket, mycket större.”

Ledarna

- Mest kvinnor, utom i meditationspraktikerna
- Präster, diakoner, andra anställda, externa
- Ger vidare det som hjälpt dem själva ur svårigheter
- Oproblematiskt att använda metoder från andra traditioner
- En kallelse att återupprätta kroppen i kyrkan
- Gestaltad/förkroppsligad teologi snarare än uttalad

Ledarna

”Och sen har man hittat inspiration från öst när det gäller att sitta på ett sätt som är bra för kroppen och där man kan sitta avspänt och utan att få ont. Så ser jag på det, att sitta tillsammans med Gud i Guds kärlek inför den Gud som vi i kyrkan tror visar sig genom Jesus Kristus på ett speciellt sätt och bara vara och sitta. Och sen är det ju så att alla som vill kan ju komma och vara med oavsett om man ser sig som troende eller inte.”

”Kyrkan vill väl vara en frihets- och kärleksrörelse som befriar människor och som upprättar människor. Och eftersom att kyrkan traditionellt verkligen inte har upprättat människor kroppsligen, särskilt inte kvinnor, så är ju det här en möjlighet att lite göra bot, göra bättring och faktiskt erbjuda en plats där hela människan får plats. Där också kroppen får firas, för det gör vi verkligen.”

Kyrkoherdar

från uppmuntran till tolerans

”För mig är den här delen att uttrycka evangeliet väldigt centralt. [...] Det bli ju ett evangelium som befriar, ett befriande evangelium. Vi såg att människor som tidigare haft svårt för kyrkan helt plötsligt säger ’Men nu, det här är nåt helt annat!’”

”Nej, men det är inte centralt. Det är ute in the fringes, på nåt sätt, i vår församling. [...] Det kanske inte är vad vi skulle lägga pengar och tid på att ägna oss åt, men det är människor som vill göra det och använda våra lokaler.”

Sammanfattning:

Inre och yttre helande rum

Del av en diakonal omsorg

Upprättelse av kroppens plats i kyrkan

En immanent vändning, som tog sin början på 1960-talet

Publikationer

Nya andliga praktiker i Svenska kyrkan, *Svensk Teologisk Kvartalskrift* No 3 2023

Meditation and other new spiritual practices in the Church of Sweden, *Eastern Practices and Nordic Bodies*.

Nya andliga praktiker i Svenska kyrkan, *Lutherske Kirketidene* No1 2024

Caring for Health, Bodies and Spiritual Development, i *Approaching Religion* vol 14, no 2 (2024)

“I det evangeliske lysthus” i *En verden til forskel. Religionsmøder of religionsteologi I et mangfoldigt samfund*

Temanummer “New spiritual practices in the Nordic Lutheran Churches” av nättidskriften *Temenos* (Åbo akademi) utkommer december 2025

Monografen *Folkkyrkans nya ansikten* utkommer under våren 2026

Följ projektet via hemsidan:

<https://sola.kau.se/folkkyrkansnyaansikten/>

